

Helyi fejlesztés – Beszámoló a Magyar Regionális Tudományi Társaság XII. vándorgyűléséről

Local development – Report on the 12nd Annual Meeting of the Hungarian Regional Science Association

KOVÁCS SÁNDOR ZSOLT, RÁCZ SZILÁRD

KOVÁCS Sándor Zsolt: tudományos segédmunkatárs, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, Pécs; skovacs@rkk.hu

RÁCZ Szilárd: tudományos titkár, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, Pécs; szracz@rkk.hu

Sándor Zsolt KOVÁCS: junior research fellow, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs; skovacs@rkk.hu

Szilárd RÁCZ: scientific secretary, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs; szracz@rkk.hu

A Magyar Regionális Tudományi Társaság XII. vándorgyűlésének a veszprémi Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Kara adott helyet 2014. november 27-én és 28-án. A kétnapos tanácskozás 160 résztvevőjének előadásai a helyi fejlesztéseket, a lokális társadalmi és gazdasági lehetőségek kérdéskörét járták körül.

A konferencia – a kialakult gyakorlat szerint – a társaság közgyűlésével kezdődött, amelyen az alapszabály módosítására is sor került. Az alapító okirat módosítását a díjakról szóló rész aktualizálása, a bővülő tagság, valamint az operatívabb elnökségi munka elősegítése indokolta. A főbb módosítások a következők voltak: a „Regionális tudományért” kitüntető cím elnevezése ezentúl „Regionális Tudományért Díj”; az elnökségi tagok száma a jelenlegi tízről tizenegy főre emelkedik a 2015. évi rendes tisztújítással egyidejűleg. A délelőtti program az éves beszámolókkal, a regionális tagozatok jelentéseivel és a 2015. évi programtervezet vitájával folytatódott. A közgyűlést követően, délután két plenáris ülés zajlott le, az első angol, a második magyar nyelven.

A vándorgyűlés külföldi vendége Roberta Capello, a Nemzetközi Regionális Tudományi Társaság (RSAI, Regional Science Association International) korábbi elnöke, a Papers in Regional Science című folyóirat főszerkesztője volt. A Politecnico di Milano professzora *Static vs. dynamic agglomeration economies: Spatial context and structural evolution behind urban growth* című előadásában az agglomerációs gazdaságok és a városi növekedés vizsgálatának új, dinamikus

elemzési lehetőségeit mutatta be európai kontextusban. Előadását azzal indította, hogy evidenciaként fogadjuk el a nagyvárosok növekedését a kisebb városok fejlődési lehetőségeinek beszűkülésével együtt. Statikus szemléletben belátható a nagyvárosok magasabb fejlődési szintje, azonban hosszabb időtávon minden település (kis- és nagyváros) fejlődése is tény lehet. A témára kidolgozott modellel az előadó és szerzőtársai (Roberto Camagni és Andrea Caragliu) olyan eredményekre jutottak, hogy egy-egy nagyvárosi központtal rendelkező agglomeráció lassabban fejlődik, mint azok, amelyek több kisebb településből jöttek létre. A városi növekedést a lakosság szám szignifikánsan nem befolyásolja, azonban a városi funkciók megléte igen. Ez utóbbi hatás a településméret növekedésével csökken. (Roberta Capello a magyarországi nagyvárosi fejlődésről a vándorgyűlést megelőző napon, Győrben szerzett aktuális információkat. A tudásalapú gazdaság területi dimenziói Európában címmel előadást tartott a Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskolájában.)

Török Ádám, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára, a Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Karának egyetemi tanára a magyar innovációs és tudománypolitika versenyképességéről tartotta meg plenáris előadását, amelyben európai és globális kontextusban vizsgálta a magyar eredményeket. Az Európai Unió kutatás-fejlesztés-innováció (K+F+I) politikai törekvéseiről elmondható, hogy az innovációs rendszerek teljesítményét egyetlen ráfordítási mutatóval méri, miközben a kibocsátási vagy eredménymutatók hosszabb időn át háttérben maradtak. A 2000-ben megfogalmazott lisszaboni stratégia fő célkitűzése 2010-re például a bruttó K+F-ráfordítás GDP-arányos nagyságának (GERD/GDP) uniós átlagban három százalékra való növelése volt. A mutató átlagértéke azonban 2010-ben is csak 1,9 százalék volt, vagyis tíz év alatt alig mutatott emelkedést. A legújabb európai uniós növekedési stratégia, az „Európa 2020” kiemelt céljai között pedig változatlanul a 3 százalékos cél szerepel. Az előadó szerint érdemes volna az üzleti szektor K+F-kiadásait (BERD), a foglalkoztatottak számát, a kutatás és fejlesztés hatékonyságát mérő mutatókat is alkalmazni a K+F+I-elemzésekben. Az előadás második része a tudományos tevékenységek mérési lehetőségeire tért ki a publikációk száma, citációs indexek, tudományos és egyetemi rangsorok alkalmazásával.

Az angol nyelvű ülést Gál Zoltán, az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete tudományos főmunkatársa és Lux Gábor, a Regionális Kutatások Intézete tudományos munkatársa közös előadása zárta. A prezentációban az ESPON ET2050 (Európai területi forgatókönyvek) projekt főbb megállapításait mutatták be, Közép- és Kelet-Európa, illetve a Duna-régió vonatkozásában. Az előadás első fele Európa nyugati és keleti területei közötti gazdasági különbségek gyökereiről, okairól szólt, majd a projekt 2050-re kidolgozott szcenárióit mutatták be. Négy különböző víziót tárgyaltak: a jelenlegi indikátorokra épülő alapszcenárió, majd a nagyvárosi, a középvárosi, végül a regionális fejlesztésekre koncentráló szcenárió. A kutatás egyik fő üzenete, hogy szig-

nifikáns politikai, technológiai változások nélkül a jelenlegi helyzet 2030 után is folytatódik.

A magyar nyelvű plenáris ülést Csatári Bálint, a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat (MNVH) elnökségi tagjának előadása nyitotta, amelyben a vidék szempontjából vizsgálta a „helyre szabott” fejlesztések lehetőségeit. E kategória több az „egyszerű” helyi fejlesztésnél, komplex interdiszciplináris – politológiai, geográfiai, közgazdaságtani, szociológiai – megközelítés mellett számos olyan elemet és mechanizmust foglal magában, amely az okos (smart), a fenntartható és a befogadó (inkluzív) növekedés céljait szolgálja, s ezáltal növelheti a szakpolitikák lokális fejlesztési teljesítményét. Fejlesztési tervek, koncepciók kapcsán fontos szem előtt tartani, hogy a helyi gazdaság és társadalom tudása, szemlélete, ragaszkodása, jövőképe döntő fontosságú, és szintén nagy hatású a helyi személyiségek közösségformáló és vezetői képessége. A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat – nem kormányzati szervezetként – vidéki együttműködést elősegítő pályázati lehetőségeket kínál.

Bajmócy Zoltán, a Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Karának egyetemi docense egy hiányszóra hívta fel a figyelmet, miszerint a szakirodalomban általában nem tisztázott a helyi gazdaságfejlesztés célja, többnyire az eszközök alkalmazását és meglétét elemzik. Az eszközszemléletű fejlesztés mellett azonban fontos vizsgálni a képességszemléletű helyi gazdaságfejlesztést. Ekkor az egyén mint szereplő vesz részt a fejlesztési folyamatokban, választási lehetőséggel rendelkezik, s a folyamat végén olyan megoldást választ, melyet jó okkal értékesnek tart. A kutatás empirikus vizsgálatai a magyar megyei jogú városok fejlesztéseire terjedtek ki. E vizsgálatok megállapították, hogy a képességvezérelt helyi gazdaságfejlesztés még nem jellemző a hazai gyakorlatban, a városi partnerségi egyeztetési tervek készítésében nem voltak új partnerek, a kezdeti szakaszban egyáltalán nem volt jellemző a nyilvánosság, a lakosság bevonása. A részvétel érdekében a lakosoknak kellett lépéseket tenniük, de ez a részvétel is inkább a hatalmon lévők, mintsem a hatalommal nem rendelkezők kezébe adott eszközöket.

Mezei Cecília, az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézetének osztályvezetője az önkormányzatok helyi fejlesztésekben játszott szerepéről tartott előadást. Az 1990-es években a rendszerváltozás utáni szabályozás (önkormányzati, államháztartási törvény) alapján az önkormányzati fejlesztések általában a helyi infrastruktúrára terjedtek ki, tipikusan ad hoc jelleggel, míg az évtized második felében a kötelező alapfeladatok ellátását követően, maradékelven működött az önkormányzatok által vezérelt helyi fejlesztés. A 2000-es években az európai uniós integrációval szinte minden fejlesztés a közösségi forrásokra támaszkodott, azoktól függött. A jelenlegi közfeladat-centralizálásnak és a feladatfinanszírozásnak köszönhetően az önkormányzati fejlesztési források, így a lehetőségek is beszűkültek. Az önkormányzati fejlesztések az empirikus vizsgálatok alapján azonban igen fontosak. A 2003-ban végzett felmérés azt mutatta, hogy a településvezetők 85%-a szerint az önkormányzat feladata a helyi gazdaságfejlesztés, az önkormányzat erre

a legalkalmasabb szereplő, hiszen ők ismerik legjobban a helyi viszonyokat. Elegendő forrással ugyan nem rendelkeznek és a hatásköreik sem tisztázottak.

A konferenciát záró előadó Hollósi Szabolcs, a BFH Európa Projektfejlesztő és Tanácsadó Kft. ügyvezető igazgatója volt, aki az üzleti szféra helyi gazdaságfejlesztésben játszott szerepéről tartott előadást. A Nyugat-Dunántúl három helyszínén működő vállalat az elmúlt tíz évben több mint 500 projektben vett részt, összességében mintegy 40 milliárd forint értékben. Kiemelkedően hasznosak a szervezetek részvételével lezajlott foglalkoztatási programok, a REKORD hálózat és a TÁMOP 1.4.5. program, melyekben önkormányzatok, vállalkozások, civil szervezetek vettek részt, s a cél a foglalkoztatás növelése volt, foglalkoztatási paktumokkal, széles körű partnerséggel. Mindehhez szükség volt a munkaadói igényekre alapozott munkaerő-piaci programokra és több esetben a duális képzés gyakorlatára is. A cégvezető tapasztalatai alapján elmondható, hogy a szakmai és a fejlesztési intézményrendszer javítása kívánatos minden területi szinten (ország, megye, település).

A plenáris ülést követően került sor a díjak átadására. A közgyűlés egyhangú döntése értelmében a társaság a regionális tudomány területén végzett kiemelkedő kutatói, oktatói és iskolaépítő tevékenysége elismeréseként Regionális Tudományért Díjat adományozott az MRTT 2014. május 17-én elhunyt alelnökének, Buday-Sántha Attilának, a Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola alapítójának, a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar professzor emeritusának. Az MRTT alapszabálya alapján a Regionális Tudományért Díj annak a természetes személynek adományozható, aki kiemelkedő munkásságával hozzájárult a regionális tudomány fejlesztéséhez és a társaság céljainak megvalósításához. A díj második alkalommal került odaítélésre, az ezzel járó oklevelet és geometrikus kisplasztikát Buday-Sántha Attila professzor családja vette át.

A társaság hatodik alkalommal hirdette meg a Kiváló Ifjú Regionalista Díj felhívást, a díjat ez évben az MRTT tagozatvezetőkkel kibővített elnöksége Bajmócy Zoltánnak ítélte oda, elismerve a regionális tudomány területén végzett értékes oktatói és kutatói tevékenységét.

A konferencia második napján tizenkét tematikus – köztük egy angol nyelvű – szekcióban folytatódott a tanácskozás, több mint száz előadás hangzott el. A prezentációk letölthetők az MRTT honlapjáról: <http://www.mrtt.hu>.